

FIAN – Voor het recht op voedsel voor iedereen – Antwoorden CD&V (VK2019)

EIS 1: Voorrang van de mensenrechten en beleidscoherentie met het recht op voedsel

1.1. Het recht op voedsel opnemen in de Grondwet (art. 23).

CD&V:

Door de Verklaring tot herziening van de Grondwet dd 28 april 2014 wordt artikel 23 van de Grondwet in herziening gesteld “om een lid toe te voegen betreffende het recht van de burger op een universele dienstverlening inzake post, communicatie en mobiliteit”.

Dit betekent dat indien men andere toevoegingen in artikel 23 GW wil opnemen daarvoor eerst een voorstel van verklaring tot herziening van artikel 23 GW moet worden ingediend.

CD&V wil behoedzaam en zorgvuldig omgaan met de uitbreiding van de sociaaleconomische grondrechten in artikel 23 van de Grondwet. In ieder geval is de omschrijving van “het recht op voedsel” zoals dit beoogd wordt, veel te ruim omschreven en zijn de juridische gevolgen derhalve ook onduidelijk en onvoorspelbaar wat de rechtszekerheid niet ten goede komt.

1.2. De verplichting om de mensenrechten te respecteren, met name voor het recht op voedsel, opnemen in alle door België (en de Europese Unie) afgesloten internationale akkoorden, en impactstudies uitvoeren inzake de mensenrechten (voor, tijdens en na afsluiting van de akkoorden) evenals voorzien in herzienings- en herstelmecanismen in geval van negatieve impact.

CD&V:

CD&V is voorstander om het recht op voedsel als onderdeel van de mensenrechten op gepaste wijze te vermelden in alle relevante internationale akkoorden die door ons land resp. de EU worden onderhandeld en gesloten.

1.3. Uitzonderingen voorzien voor landbouw en voedsel in handelsakkoorden om de voedselsoevereiniteit van landen te kunnen waarborgen (zowel in het zuiden als het noorden).

CD&V:

1.4. De mechanismes voor beleidscoherentie omtrent duurzame ontwikkeling en mensenrechten versterken (adviesorganen rond duurzame ontwikkeling, een consultatieve raad rond de beleidscoherentie in ontwikkelingssamenwerking, mensenrechteninstellingen) en regeringen verplichten rekenschap af te leggen met betrekking tot de adviezen van deze instellingen.

CD&V: Inzake beleidscoherentie hebben we vanuit CD&V al jaren gepleit om tot meer beleidscoherentie in OS te komen waarbij we wel waakzaam zijn en blijven dat OS geen instrument van buitenlands beleid wordt. We zijn dan ook niet afkerig van deze vraag. Momenteel zijn er overigens adviesorganen respectievelijk van beleidscoherentie en van duurzame ontwikkeling (SDG's) die rapporten aan het Parlement overmaken en waarbij het middenveld betrokken is. Vanuit parlementair oogpunt kan men uiteraard alleen maar toejuichen dat onze verschillende regeringen rekenschap moeten afleggen. Ik kan me echter voorstellen dat de uitvoerende macht dit minder ziet zitten.

EIS 2: Een einde maken aan misbruik van de mensenrechten door transnationale bedrijven

2.1. Actief bijdragen aan de goedkeuring van het bindend Verdrag voor bedrijven en mensenrechten dat momenteel onderhandeld wordt in de VN-Mensenrechtenraad

CD&V:

CD&V hecht veel belang aan maatschappelijk verantwoord ondernemen en pleit ervoor om zo effectief mogelijk invulling te geven aan de uitvoering van de zgn. Guiding Principles die in de Mensenrechtenraad van de VN werden aangenomen. De focus hoort daarbij te liggen op (1) een zo sterk mogelijke concretisering van de engagementen van ons land in het nationaal actieplan dat tot doel heeft om Belgische ondernemingen in binnen- en buitenland en internationale ondernemingen die actief zijn in België te stimuleren om de mensenrechten te respecteren en deze te bevorderen, zowel binnen de eigen onderneming als binnen hun invloedssfeer, (2) de aanmoediging en ondersteuning van derde landen – langs dialoog en andere wegen zowel op bilateraal als Europees niveau – om de Guiding Principles te aanvaarden en uit te voeren door middel van nationale actieplannen, en (3) de ambities om naast de nationale actieplannen van de lidstaten van de EU ook een Europees actieplan tot stand te brengen.

Om diverse redenen – in het bijzonder ook omwille van het belang van een minimaal ‘level playing field’ voor onze bedrijven en omwille van het noodzakelijke gewicht dat de Unie in de weegschaal kan leggen tijdens onderhandelingen – acht CD&V een gemeenschappelijke EU-benadering in dit dossier noodzakelijk. Of en op welke manier ons land kan of wil deelnemen aan onderhandelingen over een bindend verdrag, hangt wat CD&V betreft – zonder verbintenis vooraf met betrekking tot het resultaat van de onderhandeling – volledig af van de mate waarin gemeenschappelijke standpunten kunnen worden bereikt binnen de EU.

2.2. Een wettelijke « waakzaamheidsplicht » (due diligence) instellen voor transnationale bedrijven met Belgische banden (zetel, centrale administratie, belangrijke economische activiteiten of gefinancierd door België) om de mensen- en milieurechten te doen nakomen in de filialen, toeleveringsketens en bedrijven onder hun controle en hen wettelijk verantwoordelijk te stellen (sancties, burgerlijke aansprakelijkheid) in geval van nalatigheid (zie ter voorbeeld de Franse wet en Zwitsers initiatief).

CD&V: inzake due diligence zijn er vanuit CD&V resoluties in de Kamer en het Vlaams Parlement ingediend m.b.t. de invoer van grondstoffen uit ontwikkelingslanden en de waakzaamheid die bedrijven aan de dag moeten leggen. Deze resoluties werden met een ruime meerderheid goedgekeurd. Vanuit CD&V wensten we verder te gaan maar de andere meerderheidspartijen wensten zo ver niet te gaan. Een sanctionering is bijzonder moeilijk als gevolg van de concurrentiepositie van onze bedrijven. Daarom pleiten we om alles in het werk te stellen teneinde dergelijke due diligence met sanctionering op Europees niveau in te stellen. In de VSA werd dit ook reeds in 2010 bekomen m.b.t. een aantal grondstoffen uit conflictgebieden in Centraal-Afrika via de zgn. Frank-Dodd Act. Dit was zeer verregaand en een schoolvoorbeeld voor de EU en andere grote handelsblokken. Alleen heeft de huidige president Trump dit nagenoeg volledig teruggeschoefd.

2.3. Het Belgische rechtssysteem toegankelijker maken, ook voor slachtoffers uit derde landen, met name door: *class action* toe te staan ook in geval van mensenrechtenschendingen; gepaste juridische steun te bieden; de procureur des Konings onderzoeksrecht te verlenen; in specifieke gevallen de bewijslast om te keren, enz.

CD&V:

De toegang voor rechtspersonen die optreden ter bescherming van de rechten van de mens of fundamentele vrijheden tot justitie werd mede onder impuls van CD&V recent uitgebreid. Voortaan kan een rechtspersoon een rechtsvordering instellen die de bescherming beoogt van de rechten van de mens of fundamentele vrijheden zoals zij zijn erkend in de Grondwet en in de internationale instrumenten die België binden onder bepaalde voorwaarden (art. 17, tweede lid Ger.W.).

Een wetsontwerp tot modernisering van het bewijsrecht wordt momenteel besproken in het parlement. De rechter krijgt daarbij de bevoegdheid om bij een met bijzondere redenen omkleed vonnis, in het licht van uitzonderlijke omstandigheden, te bepalen wie de bewijslast draagt wanneer de toepassing van de gewone regels inzake bewijs kennelijk onredelijk zou zijn (nieuw art. 8.4, laatste lid BW).

CD&V is voorstander om de mogelijkheid te onderzoeken om een gemeenrechtelijke procedure inzake schadeafwikkeling in onze wetgeving in te schrijven waarop ook slachtoffers van massaschade veroorzaakt door schending van mensenrechten een beroep zouden kunnen doen

2.4. Een nationaal Instituut voor de mensenrechten oprichten, bevoegd voor het ontvangen en onderzoeken van klachten rond misbruik van mensenrechten door bedrijven met Belgische banden, die hiervoor bestraft kunnen worden.

CD&V: Er werd een wetsontwerp houdende de oprichting van een federaal mensenrechteninstituut opgemaakt. Concreet voorziet het wetsontwerp in de oprichting van een mensenrechteninstituut dat bevoegd is voor alle aangelegenheden die verband houden met de fundamentele rechten die niet worden behandeld door andere 'sectorale instanties' zoals het Instituut voor de Gelijkheid van Vrouwen en Mannen. Het beoogt de handelingen en nalatigheden van zowel de overheden als van privé-instanties en individuele personen aan te kaarten, binnen de grenzen van de uitoefening van de bedoelde residuaire federale bevoegdheden. Het wetsontwerp voorziet niet in een individueel klachtrecht.

EIS 3: Boerenlandbouw en agro-ecologische transitie ondersteunen in onze ontwikkelingssamenwerking

De Belgische strategie voor ontwikkelingssamenwerking omtrent landbouw en voedselzekerheid herzien om:

- van het recht op voedsel een centrale doelstelling te maken en een op mensenrechten gebaseerde aanpak te voorzien ;
- te focussen op duurzame familiale landbouw, in overeenstemming met de DOD (subdoelstelling 2.3) en met de aanbevelingen van het internationaal Decennium van de familiale landbouw (2019-2028) ;
- de agro-ecologische transitie te ondersteunen, zoals aanbevolen door de FAO¹ en de boerenbewegingen.

CD&V:

Deze eis kunnen we vanuit CD&V ten volle ondersteunen. Vanuit CD&V hebben we steeds het belang van landbouw en in het bijzonder de familiale landbouw in OS landen ondersteund en verdedigd. Daarom hebben we ook steeds gepleit dat minimaal 15% van het budget van OS naar landbouw en voedselzekerheid moet gaan. Ook in ons ontwerp verkiezingsprogramma beklemtonen we het belang van duurzame familiale landbouw. In het verleden hebben we de zogenaamde "twin track

1 <http://www.fao.org/about/meetings/second-international-agroecology-symposium/fr>

approach” voorgesteld. Deze benadering beoogt niet alleen de verhoging van de voedselproductie maar ook een verbetering van de toegang tot voedsel voor de armsten en de kwetsbaren door middel van publieke programma’s van voedselbedeling, voedselcoupons e.a. We stellen ook dat landbouw maar kan ontwikkelen indien niet alleen het kader van goed bestuur aanwezig is, maar ook de ontwikkeling van het platteland zelf. Daarom is er nood aan investeringen in infrastructuur, onderwijs, gezondheidszorg, lokaal landbouwonderzoek en vulgarisatie en duurzame productiesystemen gericht op behoud van de bodemvruchtbaarheid, biodiversiteit en natuurlijke hulpbronnen.

Bij de bespreking van de strategienota Landbouw en voedselzekerheid (2017) hebben we vanuit CD&V een aantal punten naar voren geschoven die de nodige waakzaamheid vereisen. Duurzaamheid en economische ontwikkeling mogen niet tegenover elkaar komen te staan. Daarom is het noodzakelijk om de negatieve gevolgen van investeringen te voorkomen. We moeten erover waken dat de rechten van de kleine boeren gevrijwaard blijven. We moeten erover waken dat er een coherent beleid is tussen economische ontwikkeling en duurzaamheid. We moeten erover waken dat er voldoende diversiteit in het landbouwaanbod is en dat het aanbod van het voedsel ruim genoeg is. Daarom het belang van een duidelijke plaats voor duurzame landbouw en voedselketens waarbij de ontwikkeling van het platteland prioritair wordt gesteld in de bilaterale en multilaterale ontwikkelingssamenwerking. Hierbij moet nog meer dan vroeger ingespeeld worden op de agenda van de partnerlanden en op de noden van de betrokken bevolkingsgroepen zelf. Dit houdt onder andere structurele maatregelen in voor duurzame productie door lokale landbouwers zoals de toegang tot grond, water, krediet en duurzame landbouwinputs zoals lokaal ontwikkeld verbeterd zaaigoed, ecologisch verantwoorde bemesting en ziektebestrijding. Dit houdt ook structurele maatregelen in ter ontwikkeling van lokale markten en voor de marktintegratie. Want landbouw, voedselzekerheid, plattelandontwikkeling en armoedebestrijding zijn onlosmakelijk met elkaar verbonden.

Lokale landbouwers zijn verantwoordelijk voor het gros van de lokale voedselproductie in OS landen. In de strijd tegen honger in het Zuiden is het voor CD&V van het allergrootste belang dat ook onze ontwikkelingshulp zich inzet in hun ondersteuning om tot efficiënte en duurzame productie te komen. Deze ondersteuning kan vele vormen aannemen via steun aan landbouworganisaties, de beschikbaarheid van (micro)kredieten, het ter beschikking stellen van expertise, het leveren van kwalitatief en duurzaam zaaigoed, vorming en onderwijs om hen weerbaarder te maken, specifieke aandacht en gerichte steun voor vrouwen aangezien ook zij een cruciale rol spelen in de voedselproductie (60 tot 80% van de voedselproductie in Subsaharaans Afrika gebeurt door vrouwen), erosiebestrijding, de ontwikkeling en onderhoud van plattelandswegen zodat het geproduceerde voedsel de lokale en verder afgelegen stedelijke markten kunnen bereiken, het helpen uitbouwen van adequate opslagcapaciteit en logistiek want bij gebrek hieraan gaat nog ongeveer 35% van de voedselproductie na de oogst verloren,

Voedselzekerheid blijft voor CD&V cruciaal. Om die reden hebben we ook alles in het werk gesteld om de budgetten die vrij kwamen met de afschaffing van het BFVZ dat over een enveloppe van 250 miljoen euro beschikte, waardoor het zijn activiteiten op het gebied van voedselzekerheid in Sub-Sahara Afrika kon voortzetten tot 2022. De keuze van het thema is ook ingegeven door het belang dat de internationale organisaties eraan geven in het post-2015-debat en meer bepaald de FAO in de Verklaring van Madrid van 2013: "Hunger, food insecurity and malnutrition can be ended sustainably by 2025. The eradication of hunger and malnutrition must be definitive and irreversible based on the right of everyone to safe, sufficient, nutritious and affordable food. This vision is achievable. Bold and effective action is urgent and both a moral and political imperative.". Spijtig genoeg viel het BFVZ onder de noemer van een begrotingsfonds dat in kader van de begrotingstransparantie moest afgeschaft worden. De minister van OS heeft bij de afschaffing toegezegd om de middelen maximaal te gebruiken voor landbouwontwikkeling en voedselzekerheid.

EIS 4: Boeren- en boerinnenrechten erkennen en beschermen

Actief ijveren voor de goedkeuring van de VN-Verklaring voor de rechten van boeren, boerinnen en andere op het platteland werkzame personen, en werken aan de concrete toepassing hiervan, op Belgisch en op internationaal niveau.

CD&V:

EIS 5: Steun aan agrobrandstoffen stopzetten

Het gebruik van agrobrandstoffen (op akkerland geproduceerde brandstoffen) verbieden om de doelstellingen rond hernieuwbare energie te halen.

CD&V:

CD&V ijvert ervoor bio-energie die gebruik maakt van voedsel- en landbouwgewassen of die leidt tot ontbossing te weren, zowel op Europees niveau (Renewable Energy Directive) als in België. Voor het gebruik van biomassa hanteren we strikte duurzaamheidscriteria, zodat ingezet wordt op kleinschalige, duurzame en lokale reststromen.

EIS 6: Werk maken van het recht op voedzaam voedsel voor iedereen in België

6.1. Een wettelijk kader voorzien dat toeziet op de nakoming van de Belgische plichten rond het recht op voedsel en intersectoriële strategieën ontwikkelen (bijv. Richtlijnen rond het recht op voedsel, FAO 2004)

CD&V:

6.2. De voedselsystemen democratiseren door de oprichting van voedselraden die mee instaan voor de ontwikkeling en uitvoering van strategieën en beleid inzake voedsel.

CD&V: Als een voedselraad erin bestaat dat verschillende spelers (overheden, vertegenwoordigers van producenten, private sector, sociale partners) betrokken worden bij het beslissingsproces rond voedselbeleid, dan zijn we hier zeker niet tegen.

6.3. Duidelijke doelstellingen vastleggen in de plannen voor voeding en gezondheid omtrent de inperking van overgewicht, zwaarlijvigheid en overconsumptie, en dwingende maatregelen nemen in de strijd tegen onaangepaste voedingsgewoonten (junkfood): verbod op de schoolverkoop van snacks en soda's, marketingsregulering, belasting op junkfood, verdelen van gezonde maaltijden (biologisch en korte-keten) in scholen, enz.

CD&V: We willen van gezonde voeding een prioriteit maken. Zo dragen we bij aan een betere gezondheid en levenskwaliteit en aan de houdbaarheid van onze zorgstelsels. Geen enkele maatregel is op zichzelf zaligmakend om mensen gezonder te doen eten. We stellen dan ook een waaier van maatregelen voor die focussen op de belangrijke levensdomeinen (bv. gezin, vrije tijd, onderwijs, werk, zorg, welzijn en buurt), ingebed in een breder gezondheidsbeleid. We passen het principe van het progressief universalisme systematisch toe: het beleid is gericht op elke mens, maar heeft bijzondere aandacht voor kwetsbare groepen. Maatregelen waaraan we denken zijn o.a.:

- De overheid kan mensen helpen een gezonde keuze te maken door een beter inzicht te geven in de voedingskwaliteit van een product, via een Europees voedingslabel met eenvoudige en bevattelijke info, voorzien op de verpakking van alle verwerkte voedingsmiddelen. Ook mogen voedings- en gezondheidsbeweringen op de verpakking de consument niet misleiden.
- Samenwerking tussen de overheid en de voedingssector is nodig om tot ambitieuze doelstellingen voor een verbeterde samenstelling van voedingsproducten te komen. Door in te zetten op productherformulering kunnen de hoeveelheden zout, suiker, verzadigde vetten en toegevoegde suikers stapsgewijs worden verminderd, de energiewaarde worden teruggedrongen en de porties verkleind. Frequentere opvolging is noodzakelijk. Die moet onafhankelijk en transparant gebeuren.
- We weten dat eetgewoonten in de kinder- en jeugdijaren bepalend zijn voor de gewoonten als volwassene. Als we structurele verandering willen, is het noodzakelijk om kinderen al op jonge leeftijd goede eetgewoonten aan te leren. CD&V wil inzetten op gezonde voeding in de verschillende levensdomeinen van kinderen, in het bijzonder thuis, op school en in de kinderopvang. Dit kan door de kennis van en de bewustwording over gezonde voeding bij kinderen en zorgverstrekkers te vergroten en door een groter aanbod gezonde voeding. De gezonde voedingskeuze moet de meest aantrekkelijke keuze zijn voor kinderen. Daarom moeten we de voedingssector aan het gebruik van bv. stripfiguren en gadgets te beperken bij de marketing van verwerkte voedingsmiddelen met een hoog suiker-, zout- en vetgehalte. Tegelijkertijd stimuleren we het gebruik van marketingtechnieken bij fruit en groenten.

6.4. Armoede- en voedselonzekeerheid in België tegengaan door : de sociale zekerheid te versterken ; dwingende actieplannen tegen armoede te ontwikkelen ; op rechten gebaseerde voedselhulp verzekeren voor personen met onvoldoende middelen.

CD&V: Voor CD&V is een sterke sociale bescherming met onder meer inkomens boven de armoedegrens belangrijk. De actieplannen armoedebestrijding moeten zo gericht en concreet mogelijk opgesteld zijn. Voedselhulp is symptoombestrijding, maar blijft jammer genoeg noodzakelijk voor heel wat Belgen. De toegang daartoe moet verzekerd zijn en toegankelijk (fysieke toegankelijkheid, mobiliteit, openen van recht op hulp ...)

EIS 7: Overschakelen naar agro-ecologische systemen in België

7.1. Bij de deelname aan de Europese hervorming van het GLB een gezond, duurzaam, rechtvaardig voedsel- en landbouwmodel verdedigen zonder negatieve impact op de mensenrechten, door te ijveren voor een plafonnering van de GLB-subsidies voor grote bedrijven ; deze subsidies te reserveren voor « actieve landbouwers » en meer steun te geven aan nieuwe landbouwers en kleine boerderijen die agro-ecologische activiteiten ontwikkelen

CD&V:

We waken erover dat ook kleine en middelgrote landbouwbedrijven op een eerlijk deel van de steun uit het GLB kunnen rekenen, zoals ook in het Commissievoorstel voor het GLB 2021-27 wordt voorzien. Directe steun wordt geplafonneerd op €60.000 per landbouwbedrijf, de maximale steun bedraagt €100.000 per landbouwbedrijf.

De financiële ondersteuning vanuit het GLB moet voor ons in eerste instantie gaan naar beroepslandbouwers. Hobbylandbouw heeft zeker bestaansrecht, maar moet kunnen werken zonder economische interventies.

In landbouwgebieden is er ruimte voor biodiversiteit met de landbouwer als (mede)beheerder. Landbouwers zijn bewakers van het landschap en moeten daarvoor een adequate vergoeding krijgen. We compenseren de landbouwsector voor het verlies aan areaal voor de agro-natuur. De inspanningen voor natuur en landschap horen mee in het verdienmodel.

Finaal geldt dat we kiezen voor ondernemerschap en keuzevrijheid en niet voor een centraal opgelegd land- en tuinbouwmodel. Het is steeds de landbouwer die als ondernemer zijn keuze moet maken. De sector krijgt veerkracht door te diversifiëren en door te mikken op producten met hoge toegevoegde waarde.

7.2. Openbare diensten en infrastructuur uitbouwen om boerenlandbouw en agro-ecologie te ondersteunen: opleidings- en begeleidingsstructuren; ruilbanken voor boerenzaad; verwerkings- en commercialiseringsstructuren (mobiele slachterijen, molens, melkerijen, marktinfrastructuur voor lokale producenten, enz.); collectivisering van landbouwwerktuigen; ophaal- en opwaarderingsdiensten voor landbouwafval; enz.

CD&V:

7.3. De opzet van nieuwe voedingsmarkten voor lokale producenten aanmoedigen en regionale en intercommunale groothandel organiseren die ten goede komen aan lokale producenten, boeren en boerinnen (zie bijvoorbeeld de markten van nationaal belang in Frankrijk).

CD&V:

Een korte keten tussen landbouwer en consument en tussen het platteland en de stad creëert waardering voor de producten. Consumenten krijgen voeling met de afkomst van de producten. Deze vorm van land- en tuinbouw kan voor de land- en tuinbouwers een meerwaarde zijn voor hun product. CD&V ondersteunt daarom initiatieven die de korte keten stimuleren: we ondersteunen de directe verkoop bij landbouwproducenten en stimuleren de aanwezigheid van landbouwproducenten op lokale markten.

Met initiatieven als « de Week van de Korte Keten », #Lekkervanbijons en "Recht van bij de Boer" nam de Vlaamse Overheid hiertoe al concrete stappen.

7.4. Criteria definiëren die er voor zorgen dat er meer producten uit de agro-ecologie, de korte keten en eerlijke handel worden gebruikt in overheidsgestuurde grootkeukens

CD&V

Bij openbare aanbestedingen voor bijvoorbeeld de catering van administratieve diensten of bij gemeentelijke evenementen, kunnen criteria voor korte-ketenproducten een meerwaarde bieden.

EIS 8: Landbouwgronden en natuurlijke rijkdommen beschermen

8.1. Landbouwgrond behouden door een halt toe te roepen aan stadsuitbreiding (een maximale limiet zetten op de verharding van landbouwgrond) en door de voorkeur te geven aan herontwikkeling van oude industriezones voor stadsontwikkelingsprojecten en openbare infrastructuur.

CD&V:

Stadsontwikkeling en versterking van onze landelijke kernen gaan voor ons hand in hand met het vrijwaren van meer open ruimte voor de land- en tuinbouw. Het Beleidsplan Ruimte Vlaanderen zal ervoor zorgen dat de verhardingsgraad in de bestemmingen landbouw, natuur en bos tegen 2050 minstens met 1/5 is teruggedrongen ten opzichte van 2015.

We willen de professionele landbouwsector in Vlaanderen een toekomst bieden en voldoende grond voorzien voor de voedselproductie. Vandaar dat de vrijwaring van voldoende landbouwgrond voor ons een absolute prioriteit is. Voor CD&V blijft de realisatie van 750.000 ha agrarisch gebied voor beroepslandbouw het uitgangspunt.

8.2. De verkoop van landbouwgrond in het bezit van openbare overheden verbieden, en deze gronden ter beschikking stellen voor agro-ecologische projecten (vestiging van nieuwe landbouwers, testzones, gemeenschapstuinen, pedagogische ruimtes, enz.).

CD&V:

8.3. Regionale Observatoria voor landbouwgrond, en grondbanken inrichten die zorgen voor een transparantere vastgoedmarkt en een voorkooprecht uitoefenen in het belang van de gemeenschap.

CD&V:

8.4. Plannen opstellen, waaronder de ontwikkeling van een wettelijk kader, om tot een verbod te komen op de verkoop en het gebruik van giftige producten (pesticiden, meststoffen, enz.), zowel voor beroepsmensen als voor particulieren.

CD&V: